

TÜRKİSTAN BÖLGESİNİN TARIMSAL KALKINMA GÖSTERGELERİ

Kazakistan'ın doğal ve iklim koşullarına bağlı olarak çeşitli tarım alanları geliştirilmiştir. Bunlar arasında hayvancılık, bahçecilik, ziraat ve balıkçılık bulunmaktadır. Kazakistan'ın toplam arazisinin yaklaşık %80'i tarıma uygun olup bunun yaklaşık %11'i ekim için ayrılan arazidir. Toplamda, Kazakistan'da 22.582.3 hektar ekilebilir arazi bulunmaktadır. Özellikle Türkistan bölgesinde 847.9 bin hektar arazi tarım için kullanılmaktadır. Bu da Türkistan bölgesinin ülkenin güney kesiminde yer aldığından doğal iklim ve toprak verimliliği açısından tarıma uygun olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni, söz konusu bölgedeki tarım türlerinin eski çağlardan beri gelişip, hayvancılık, ziraat ve bahçeciliğin geleneksel biçimlerinin korunmuş olmasıdır.

Mevcut durumda Türkistan bölgesindeki tarımsal verimlilik, ülke genelinde en iyi sonuçlara sahip olan bölgelerin başında gelmektedir. Örneğin 2018 yılında Kazakistan'da et işleme sektöründe Türkistan bölgesi ilk sırayı almıştır. Bölgedeki et üretim hacmi 154.7 bin tona ulaşmıştır. Bunun 9.6 bin tonu Özbekistan, İran ve Birleşik Arap Emirlikleri'ne ihraç edilmiştir. Bu, ülkedeki toplam et ihracatının %54'ünü oluşturmaktadır. Bu durum, bölgedeki hayvancılığın büyümüş olması ve gelişmiş yem endüstrisi ile açıklanabilir. Bu rakamı 2020 verileriyle karşılaştırdığımızda bölge 4.2 bin ton et ürünü ihraç etmiştir. Özellikle büyükbaş, küçükbaş ve kümes hayvanlarına olan talep yüksektir. Yakın zamanda Türkistan bölgesinin Sayram ilçesinde 21.000 büyükbaş hayvan yemi kompleksi yapılması planlanmaktadır.

Genel olarak Türkistan bölgesinde üretilen hayvancılık ürünleri arasında etin yanı sıra süt ürünleri ve yumurta da yer almaktadır. Bu, "2018-2021 tarımsal sanayi kompleksinin geliştirilmesi" programı çerçevesinde yürütülmektedir. Ayrıca bu alanda "2018-2021 büyükbaş besi yetiştirme programı" da önemli girişimler arasında yer almaktadır.

Program çerçevesinde 2027 yılına kadar ülkedeki aile çiftliklerinin sayısının 20 binden 100 bine, işgücünün 100 binden 600 bine, et ihracatının 30 milyon dolardan 2,4 milyar dolara, et işleme tesislerinin sayısını 14'ten 21'e çıkarılmasını öngörülmektedir.

Türkistan bölgesi ziraatın da gelişmesi ile ön plana çıkmaktadır. Ocak-Temmuz 2021'deki bitkisel üretim hacmi 37.8 milyar tenge (89 milyon dolar) olmuştur. Bölgede sebze mahsulleri 8.1 bin hektar, yağlı tohumlar 1.9 bin hektar artarken, pamuk ekilen alan 16.3 bin hektar azalmıştır. Bölgedeki sera alanları da 73 hektar artarak, toplamda 1.320 hektara ulaşmıştır. Bu rakam, ülkedeki seraların %71'ini kapsamaktadır. Dahası Türkistan bölgesindeki seralarda damla sulama teknolojisi kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca, bölgenin elverişli doğal iklim koşulları nedeniyle, seralarda yıl boyunca üretim yapılabilmektedir. Günümüzde Sayram ve Sariağaç ilçelerinde bulunan seralar, bölge ekonomisinin sürdürülebilir kalkınmasına ve yüksek performans elde etmesine katkıda bulunmaktadır. Karşılaştıracak olursak, Türkistan bölgesinin tarımsal üretimi ülkenin toplam üretiminin %14'ünü oluşturmaktadır. Bununla birlikte Türkistan bölgesindeki tarım sektörünün daha da büyümesi için önemli koşullardan biri ulaşım ve lojistiğin gelişmesidir. Burada belirtilmesi gerekir ki bölgeden geçen Batı Avrupa - Batı Çin karayolu, tarım ürünlerinin ülke genelinde sıkıntısız taşımaya olanak sağlamaktadır. Bu güzergah, ayrıca bölge tarım ürünlerinin diğer ülkelere taşınmasını da kolaylaştırmaktadır.

Ancak son yıllarda karşı karşıya kalınan tarımsal istihdamda yaşanan zorluklar ile doğal ve salgın koşulları bölgenin tarım sektörünü önemli ölçüde etkilemiştir. İlk olarak 1 Mayıs 2020'de Özbekistan'daki Sardoba Barajı'nın patlaması, Türkistan bölgesinin Maktaraal ilçesindeki tarlaları sular altında bırakmıştır. İkinci olarak, 2020 yılında COVID-19 salgınıyla

bağlantılı olarak ülkede olağanüstü hal ilan edilmesi tarımcıların hasat işlerini etkilemiştir. Üçüncü olarak, 2021'de yaşanan kuraklık bölgedeki tarım sektörüne olumsuz yansımaktadır. Bununla birlikte, eski zamanlardan beri uygulanan geleneksel tarım türleri, bölge ekonomisinde kilit bir sektör olmaya devam etmektedir.

Bugün itibarıyla, Türkistan bölgesinin tarım sektörünün sabit sermayesine 2020'den 2.2 kat daha fazla, yani 28.4 milyar tenge (66.9 milyon dolar) yatırım yapıldığını belirtmek gerekir. Bölgede 68.7 bin çiftlik kayıtlı olup, bu rakam, ülkedeki toplam çiftlik sayısının %32'sini oluşturmaktadır. Bu çiftliklerde 177.6 bin kişi istihdam edilmektedir.

Türkistan bölgesi, doğal iklim, ulaşım ve lojistik yapıları da dâhil olmak üzere tarımsal sanayinin gelişmesinde birçok avantaja sahiptir. Bir de bölgede sulanan arazilerin genişletilmesi meselesi de bulunmaktadır. Bu husus, tüm sektörün temel sorunlarından biridir. Bu kapsamda bölgede "Şelale Rezervuarı", "Seyhan Nehrinden Kanal Çekilmesi", "Jetiköl Göl Sisteminin Modernizasyonu" gibi büyük ölçekli su tasarrufu projeleri uygulanmaktadır. Aynı zamanda, "Türkistan Bölgesi 2025 Yılına Kadar Kapsamlı Sosyo-Ekonomik Kalkınma" planı çerçevesinde Türkistan şehri çevresinde 11 bin hektarlık bir grıda kuşağı oluşturmaya yönelik projeler hayata geçirilmektedir.

Sonuç olarak, Türkistan bölgesinin elde ettiği tarımsal performans, bölgenin yanı sıra ülke tarımsal üretimi ve ekonomisi için de önemli değerlendirilmektedir. Bu performans, aynı zamanda bölgedeki tarım sektörünün daha da gelişme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Özellikle tarımda yeni teknolojilerin etkin kullanımı, bu sürecin belirleyici bir itici gücüdür. Tarım sektöründe yenilikçi teknolojilerin geliştirilmesi, bu alanda yeni uzmanların yetişmesini ve bölgeye yatırım yapmasını daha da kolaylaştıracağını ifade edebiliriz.

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev ve Rus mevkidaşı Vladimir Putin 17. Kazakistan-Rusya Sınır Ötesi İşbirliği Forumu'na sanal formatta katıldı. Cumhurbaşkanı Tokayev, salgının başlangıcında Kazakistan'a sağlanan yardım için Rus lider Vladimir Putin'e şükranlarını dile getirdi. Ayrıca Karagandı İlaç Kompleksi'nde Rusya'nın Sputnik V aşı üretimini başlatmanın önemine değindi. Tokayev, Rusya'nın Kazakistan'ın stratejik ortağı ve müttefiki statüsünü yineledi (Kazinform, 30.09.2021).
- Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, 12 Kasım'da İstanbul'da gerçekleştirilecek olan Türk Konseyi Devlet Başkanları 8. Zirvesi'nin hazırlıklarını açıkladı. Çavuşoğlu, zirvenin Konsey için tarihi adımlar atacağına değindi. Türkmenistan'ın zirveye gözlemci olarak katılması beklenmektedir. Haziran 2021'de Türkmenistan Dışişleri Bakanı Raşid Meredov, bu olasılığı görüşmek üzere Türk Konseyi Genel Sekreteri Bağdat Amreyev ile bir araya geldi (Turkmenportal.com, 29.09.2021).
- Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbayev, Avusturya Federal Ekonomi Odası Başkan Yardımcısı Richard Schenz ile görüşmek üzere Avusturya'yı ziyaret etti. Taraflar, iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik işbirliğinin güncel konularını ele aldı. Kırgız-Avusturya hükümetler arası komisyonda devam eden çalışmaların önemini vurgulayıp, 2022 için planlar belirlediler. Kırgız tarafı, Kırgız girişimcilerin Avusturyalı uzmanlar tarafından eğitimlerinin düzenlenmesine ilgi duyduğunu ifade ederek, ortak girişimler kurmayı önerdi (Kabar, 02.10.2021).
- Türk Konseyi üye ülkeleri, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan ile gözlemci statüsündeki Macaristan'ın üst düzey diplomatları İstanbul'da olağanüstü bir toplantı gerçekleştirdi. Katılımcılar Afganistan'daki güncel gelişmeleri tartıştılar. Diplomatlar, Afganistan'da istikrarı korumanın, insani yardım sağlamanın, yeni bir göç dalgasını önlemenin yanı sıra terör gruplarının ülkede yeniden kök salmasını engellemenin yollarına odaklandı. Görüşme, mevkidaşlarıyla da ikili görüşmelerde bulunan Bakan Çavuşoğlu'nu daveti üzerine gerçekleştirildi (Anadolu Ajansı, 27.09.2021).
- Türkiye ve Ukrayna, insansız hava araçlarının (İHA) yapımı, teknik tedariki ve Bayraktar İHA'ların kullanımı ile ilgili personel eğitimine ilişkin mutabakatı imzaladı. Belge, Ukrayna Devlet Başkanı Vladimir Zelenski'nin huzurunda Savunma Bakanı Andriy Taran ve Bayraktar CEO'su Haluk Bayraktar tarafından onaylandı. Mutabakatı, İHA'ların Ukrayna-Türkiye ortak üretimine yönelik önemli bir adımdır (President.gov.ua, 29.09.2021).
- Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell, Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbayev ile Brüksel'de bir araya geldi. Taraflar, AB-Kırgız ilişkilerindeki son gelişmelerin yanı sıra Afganistan'daki durum da dâhil olmak üzere Orta Asya'daki bölgesel meseleleri ele aldı. Taraflar ayrıca, Genişletilmiş Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması'nın sonuçlandırılması ve 5 Kasım'da Bişkek'te yapılması planlanan ilk AB-Orta Asya Ekonomik Forumu'nun hazırlıkları hakkında konuşular (Kabar, 29.09.2021).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- 2021 yılında Kazak Hükümeti Sanayileşme Haritası çerçevesinde toplam değeri 2,8 milyar dolar olan 128 proje başlatmayı planlamaktadır. Bu projeler, sanayi üretimini ve ihracatı sırasıyla 2,3 milyar dolar ve 800 milyon dolar artıracaktır. Ayrıca gıda, hafif sanayi, metalurji, makine mühendisliği ve enerji gibi alanlarda 12.000'e yakın istihdam yaratması beklenmektedir. Karagandı ve Almatı bölgeleri ile Çimkent şehri projelerin devreye alınmasında olumlu dinamikler göstermektedir (Qazaq TV, 28.09.2021).
- Kazakistan Tarım Bakanlığı geçtiğimiz günlerde Afganistan'a un ve tahıl tedarikinin yeniden başladığını duyurdu. Bu malların Kazakistan'dan Afganistan'a sevkıyatı, bu ülkedeki sanayi gelişmeler nedeniyle daha önce askıya alınmıştır. Bugüne kadar Kazak üreticiler yaklaşık 200.000 ton un ve 33.000 ton tahıl ihrac etmiştir. Kazak ve Afgan iş ortakları arasındaki ticari bağlar güçlü olmaya devam etmektedir. Afganistan, bu mallar için ana ihracat pazarlarından biri ve Kazakistan için stratejik bir ortaktır (Qazaq TV, 29.09.2021).
- Hong Kong'dan "ZRSC Technology" adlı bir şirket, Central Asia Motors Enterprise temeline Özbekistan'ın Fergana bölgesinde elektrikli araç üretimine 43 milyon dolar yatırım yapmayı planlamaktadır. Projenin toplam değerinin 55 milyon dolar ve tesisin yıllık 10 bin araç üretim kapasitesine sahip olması beklenmektedir. İşletme Aralık 2022'de hizmete girecektir. Son verilere göre ülke genelinde 33 adet elektrikli şarj istasyonu faaliyet göstermektedir (UzReport, 28.09.2021).
- Belarus Tarım ve Gıda Bakanlığı, Belarus'un ihracatında tarım ürünlerinin payının %17'ye yakın olduğunu açıkladı. 2021 yılının ilk 7 ayında ülke, geçen yılın aynı dönemine göre %109,6 oranında 3,5 milyar dolar değerinde gıda ve tarım hammadde ihrac etmiştir. Sonuç olarak, döviz kazancı 309 milyon dolar artarak, dış ticaret fazlası 1,1 milyar dolar olmuştur. Fırmalar ihracat yaparken hedef pazarlardaki dış talebi dikkate almaktadır (BelTA, 28.09.2021).
- Rusya Akaryakıt Enerji Kompleksi Merkezi Sevk Dairesi, ülkenin petrol ihracatına ilişkin istatistikleri yayınladı. Sunulan verilere göre, 2021 yılının ilk 9 ayında Rusya'nın petrol ihracatı yıllık %5,6 düşüşle 166,2 milyon tona gerilemiştir. Bu düşüş, ülkenin petrol üretimini azaltma amaçlı OPEC+ anlaşmasına katılımdan kaynaklanmıştır. Ancak, anlaşmanın imzacıları kısıtlamaları kademeli olarak hafifletmektedir. Örneğin, Eylül 2021'de Rusya petrol ihracatı %4,1 oranında artarak 18,6 milyon tona ulaşmıştır (TASS, 02.10.2021).
- Azerbaycan Ekonomi Bakanı Mikail Jabbarov geçtiğimiz günlerde Türk şirketleri Eti Bakır A.Ş. ve Artvin Maden A.Ş. ile Azerbaycan cevher yataklarının jeolojik araştırmalarını ve işletilmesini sağlamak için anlaşmalar imzalamıştır. Bakan Jabbarov, bu adımın ülkenin kurtarılmış topraklarında maden endüstrisinin başlatılmasında ve bölgenin ekonomik entegrasyonunu hızlandırmada hayati bir rol oynayacağını duyurdu. 2021 yılının ilk 8 ayında Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ticaret cirosu 2,8 milyar doları bulmuştur (AzerNews, 01.10.2021).

Toplum ve Kültür

- Uluslararası Türk Akademisi, Türkiye'de Türk şair Yunus Emre'nin Türkçe ve Kazak dillerinde yayımlanan şiir kitabını tanıttı. Tanıtım törenine Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Şentop ve Kazakistan Parlamentosu Meclis Başkanı Nurlan Nigmatulin katıldı. 2021 yılı, büyük Türk şairinin ölümünün 700. yılı dolayısıyla Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından "Yunus Emre Yılı" ilan edilmiştir (Kazinform, 29.09.2021).
- Türkiye'nin Bursa kenti, 9. Uluslararası Altay Toplulukları Sempozyumu'na ev sahipliği yaptı. Etkinlik, Osmangazi Belediyesi tarafından Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk Tarih Kurumu ve Türk Dünyası Belediyeler Birliği işbirliğiyle düzenlendi. Üç gün süren sempozyumda çeşitli ülkelerden birçok halk bilimci bir araya gelmiş olup, çeşitli konularda oturumlara yer verildi. Açılış oturumunun sonunda TÜRKSOY Genel Sekreteri Düsen Kaseinov, Osmangazi Belediye Başkanı Mustafa Dündar'a TÜRKSOY'un plakasını takdim etti (Turksoy.org, 27.09.2021).
- Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Ankara'daki cumhurbaşkanlığı kompleksinde yaptığı kabine toplantısında, Türkiye'nin Afganistan'a insani yardım gönderdiğini açıkladı. Yardım, hem daha hızlı hem de daha az maliyetli olduğu için karayoluyla Pakistan üzerinden gönderilecektir. Afganistan'da gıda, ilaç ve kişilik kıyafet sıkıntısı yaşandığından ülke şu anda ciddi bir insani krizle karşı karşıya kalmaktadır (Yenisafak.com, 29.09.2021).
- Güneydoğu Tacikistan'daki Karon antik kenti, UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dâhil edilecektir. Karon, eski tarihi anıtlardan biridir ve Darvaz Krallığı'nın eski başkentidir. Anıt, Nisan 2012'de Tacikistan Ulusal Bilimler Akademisi üyesi Prof. Yusufshokh Yakubov tarafından keşfedilmiştir. Karon'un 15. yüzyılda ortadan kalktığına ve su kaynaklarının tükenmesi nedeniyle sakinlerinin burayı terk ettiğine inanılmaktadır (ASIA-Plus, 29.09.2021).
- Kırgızistan'ın Türkiye Büyükelçisi Kubançbek Omuraliev, Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. Necdet Ünüvar ile bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede taraflar, Ankara Üniversitesi ile Kırgız üniversiteleri arasında dostluk ilişkilerinin kurulması yoluyla işbirliğinin geliştirilmesi gereğine dikkat çektiler. Taraflar ayrıca, Üniversitede Kırgız Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının 30. yıldönümüne adanmış bir fotoğraf sergisi düzenleme konusunda anlaşıldılar. Şu anda Kırgızistan'dan 41 öğrenci üniversitede eğitim almaktadır (Kabar.kg, 27.09.2021).
- Kazakistan sinemasının günleri Taşkent'te başladı. Gösterime sunulacak Kazakistan filmleri arasında "Muzbalak", "Kültegin", "Amre", "Sizin İçin", "Amanat", "Anneye Giden Yol", "At Hırsızları" ve "Oralman" yer almaktadır. Etkinlik, Taşkent Uluslararası Film Festivali "İpek Yolunun İncisi" çerçevesinde düzenlenmektedir. Film Festivali ayrıca Azerbaycan, Belarus, Mısır, İsrail, Hindistan, İtalya, İran, Kazakistan, Kırgızistan, Polonya, Rusya, Tacikistan, Türkiye ve Özbekistan Sinema Günleri'ne de ev sahipliği yapacaktır (Elorda.info, 29.09.2021).